

U PET I SEDAMNAJEST

Neko je zapisao: dvadesetšestog jula hiljadudevetstošezdeset-
treće, u pet i sedamnajest, poginuo je grad na Vardaru.

Kakva strehovita presuda prirode, kakva katastrofalna pret-
nja istine, sadržane u jednom jedinom trenutku vremena - pet i sedam-
najest. U urlanju zemlje i betonskih blokova - pet i sedamnajest. U
kovitlanju zgrada i potamnelog sunca - pet i sedamnajest. U krik
dece čiji san ni pod ruševinama nije uspeo da pobegne sa zelenih
polja njihovih očiju - pet i sedamnajest. U divljoj nemosti majki i
očeva, mladića i devojaka, č o v e k a koji je u jednom jedin^{om}
trenutku ostao go na pepelu razoranog grada i na koga se sručio
neljudski teret bola i patnji - pet i sedamnajest.

Pet i sedamnajest. Ko bi mogao našim običnim ljudskim rečima
iskazati dramu u koju je slepa utroba zemlje uvukla dvesta hiljada
stanovnika ove planete, dramu Pet i sedamnajest.

Da, izgledalo je tako: svirepe sile postavile su svoju dija-
gnozu - grad je mrtav u pet i sedamnajest.

O, poveće, ti koji si izronio iz ruševina, iz užasa i grozo-
te, ti koji si se popeo na vrh nemogućeg bola i ranjen zablistao
svom svojom lepotom, i ti koji nosiš u sebi sve gradove, svu muku
njihovu, sve snove, sva nadanja, ti koji si upalio svoj bol vatrom
radjanja - tebi dajem ove redove, svestan nemoći da će se oni ikad
domaći dubine tvoga stradanja, snage tvoje plemenitosti, visine tvo-
je neiskazane ljudske lepote.

Jer ovaj grad nisu ulice i trgovi, lipe i crveni karanfili,
parkovi i golubovi, kule lepe ili ružne, linije stare i nove arhi-
tekture koje preseca ova Vardar reka kao ljudska vododelina, kao
dve stranice istorije. Jer ovaj grad nisu ova groblja od gvoždja i
betona, od maltera i cigala, ni ove tamne preteće pukotine na zido-

vima, te dijagonale smrti, ni krovovi što đudom vise nad trotoarima. Jer ovaj grad - to si ti, čoveče. Jer ovaj grad - to je tvoja neviđena arhitektura savesti, ljubavi, strpljenja i patnji, grad nepoznate čovečnosti u tebi.

Istorija će zapisati: grad čovečnosti rođen je u pet i sedamnaest.

Gledao sam te kako ga podižeš kopajući noktima betonske ploče da bi dozvao svoga sina, svoju devojčicu, svoga prijatelja, svoga brata. Gledao sam te kako se zavlačiš kroz uzane pukotine i rupe da bi ih izvukao iz čeljusti paklene neizvesnosti. Gledao sam te kako svojim dahom vraćaš dah devojčicama i dečacima, unakaženim ovim čudovišnim sukobom života i smrti. Gledao sam te iscrpljenog modrog i izmrcvarenog od nesna, od bdenja, od stradanja nad ranjenima, nad mrtvima. Gledao sam te kako pomičeš granice života više i iznad poznate ljudske moći i kako smrti oduzimaš deo za delom njene vlasti. Gledao sam te na ruševinama, na putevima, u zbegovima, između mogućnosti i nemogućnosti.

Taj grad rodio se u pet i sedamnaest onog stravičnog juškog jutra kada je zemlja urlala urlikom uništenja. Njegove kule čovečnosti nisu nastale u urbanističkim zavodima, njegove ulice ljubavi nisu naslikane na slikarskim platnima u zatvorenim slikarskim ateljeima, njegovi domovi sacsećanja i ljudskog ~~razumevanja~~ nisu plod dirljive pesničke fantazije. Taj grad tvoje nove čovečnosti rodio se u pet i sedamnaest.

Čoveče, ti koji si izronio iz ruševina, iz užasa i grozote, ti koji si se popeo na vrh bola, zablistao svom svojom lepotom i upalio sav svoj bol vatrom radjanja, čujem te kako zoveš: